

Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije

Kako je uopće opstala ta mala, centrifugalna Hrvatska koju možda, poput šavova, drži na okupu tek mreža nadnaravnih pomagača, među kojima nije najneznatnija FIDELISSIMA MATER ADVOCATA CROATIAE SANCTISSIMA VIRGO REMETENSIS, iz Remeta kraj Zagreba (odnosno danas u Zagrebu)? Na rubovima dnevne vreve ti pomagači postoje kao gromobrani naših nevolja, dijeleći s nama ponekad i vrisak i plač: kao sasvim nedavno, za lanjskog potresa, kad je prastaro svetište, uništavano toliko puta, opet izgubilo dio ostatka ostataka svoje ljepote, naše baštine.

Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije veže se uz dolazak prvog pustinjaka pavlina (pustinjač-eremit-Remete), opata Iskvirina, u Hrvatsku. On je prema predaji osnovao prvi samostan 1272. godine. Darovima kralja Karla Roberta 1319. izgrađen je novi samostan s crkvom. Uz nju su, međutim, iskopani temelji još dviju starijih crkava, od kojih je jedna možda i predmongolska. Godine 1394. samostan je prvi put izgorio. Obnovljen je 1410. Matijaš Korvin zbog turskih navala utvrdio ga je 1485. kulom i zidom (srušenima u 19. stoljeću). Crkvu i samostan teško su oštetili, a pavline pobili Turci (1557. i 1591.). U 17. stoljeću samostan i remetsko naselje pogodila je kuga. 1786. Josip II. ukida samostanske redove, pavlini odlaze, a Remete postaju župa. Od 1963. čuvari crkve su karmelićani.

Jednobrodna gotička crkva rasla je od 14. do 18. stoljeća. Njezino raskošno pročelje oblikovano je u prvoj polovici 18. stoljeća. 1745. godine oslikao ju je pavlin Ivan Ranger, bogatim iluzionističkim detaljima, prizorima iz Marijina života te medaljonima s prikazima Marijinih lokalnih čuda. Zapisi o tim čudima kasnije su izgorjeli, pa je slikar sačuvao imena i zbivanja, slikom i tekstom poetično evocirao likove i prostore od srednjeg vijeka do baroka. Nažalost, dio tih medaljona uništen je u potresu 1880. I prije opsežne Bolléove regotizacije crkve – kojoj su oscilacije ukusa bile uzrok a potres okidač, promijenila je mnoge elemente dotadašnjeg povijesnog identiteta – neodoljiva želja crkvenih moćnika za novim i za vlastitim spomenom obračunavala se s baroknom baštinom.

U remetskom svetištu posebno se štuje čudotvorni Marijin kip. Dio gotičkog drvenog oltara s Marijom i četiri male svetice ugrađen je u barokni oltar iz godine 1706., djelo pavlinskih kipara Tome Jurjevića i Pavla Belline. Na kipu je urezana 1490. godina i ime autora, „brat Pavao Poljak“.

Remetsko svetište naročito su častili i redovito pohodili brojni zagrebački biskupi. Njegova tišina zračila je osobitom privlačnom moći. „Tko je ona djevica što uzlazi iz pustinje kao zora što sviće“, latinski je tekst na slavluku crkve. Koje je ono mjesto u bučnom gradu gdje se i hodočasničko mnoštvo sastoji od pojedinaca i gdje svatko ima šansu doprijeti do sebe? Mjesto koje je s nama netom podijelilo teško stradanje i kojemu smo dužni kao sebi.

Svetište Majke Božje Trsatske

Svetište Majke Božje Trsatske, na brežuljku iznad Sušaka i Rijeke, slovi kao najstarije marijansko svetište u Hrvatskoj. Povijest svetišta počinje u zoru 10. svibnja 1291., kad su neke drvosječe na mjestu gdje nikada nije bilo kuća ugledale tri neobična kamena zida postavljena bez temelja. Te noći bolesni župnik Aleksandar Jurjević sanjao je da mu Majka Božja kazuje da je to njezina nazaretska kuća, i probudio se zdrav. Ljudi su počeli dolaziti na mjesto milosti, pa se i gospodar zemlje, krčki knez Nikola IV. Frankopan, došao obavijestiti o činjenicama. Respektabilnom kritičkom sviješću uputio je poslanstvo u Palestinu da provjeri situaciju s nazaretskom kućicom. Ustanovilo se da je kućica odande misteriozno nestala. Dimenzije preostalih temelja i vrsta kamena potpuno su odgovarale trsatskom zidu – četvrti, nedostajući zid bio je prirodna stijena. I sve kasnije provjere potvrdile su isto. Racionalna tumačenja ove selidbe ukazivala su na križarski, posebno templarski unos relikvija iz Svete zemlje.

Tri i pol godine kasnije, 10. prosinca 1294., kućica je iščeznula s Trsata. Pojavila se preko Jadrana, u Loretu, a prenijeli su je anđeli. Njezin transfer bio je predmet mnogih rasprava, no prevladala je vjera u neograničene mogućnosti nadnaravnog. Oko kućice izgrađena je monumentalna bazilika. Tako je ona „uhvaćena“ i više se nije selila. Loreto je, posjedujući je, postao znamenito mjesto hodočašća. Jednako se dogodilo i s Trsatom, koji je živim sjećanjem ispunio njezinu odsutnost.

Na mjestu kućice knezovi Frankopani izgradili su najprije kapelicu, a zatim crkvu (1453. – 1468.). Pozvali su franjevce bosanske vikarije da je vode i sagradili im samostan. Glasoviti franjevac Franjo Glavinić 1644. obnovio ju je i proširio. Godine 1824. produžena je i dobila je zvonik. Gotika, manirizam, barok, bidermajer surađuju na ovom spomeniku, a u njegov sveti krug, uz golemi trud fra Serafina Sobola, pridošlo je i remek-djelo dvadesetog stoljeća, Aula Ivana Pavla II. (koja imenom spominje Papin pohod Trsatu 2005.), arhitekata Idisa Turata i Saše Randića.

Mnoga velika imena, redovnika, umjetnika, vladarica i vladara, vežu se uz trsatsko svetište, njegov samostan, riznicu, zavjetnu zbirku, biblioteku, muzej. Spomenut ćemo ipak Petra Kružića, herojskog kapetana Klisa i Senja, osloboditelja Solina, koji je 1531. izgradio prvih stotinu dvadeset i osam zavjetnih stuba od današnjih pet stotina šezdeset i jedne prema Gospinoj crkvi; uz njega i zagrebačkog suca Ivana Uzolina, koji je 1695. darovao glavni mramorni oltar – radi lijepe povijesne teme konzistentnosti Hrvatske.

Središte crkve i Gospina štovanja je čudotvorna slika koju je 1367. papa Urban V. darovao hrvatskim vjernicima kao naknadu za izgublenu nazaretsku kućicu. Po predaji ona je rad svetog Luke, na cedrovoj dasci. To je bizantska slika, na srednjem joj je polju Marija koja doji maloga Isusa, na četiri postrana polja Navještenje, Smrt na križu, apostoli i sveci. Zarana je brojnim čudima stekla naziv „Majka milosti“. 8. rujna 1715., uz pokroviteljstvo Hrvatskog sabora, okrunjena je zlatnom krunom.

Ima kućica od kamena, a ima i onih od misli, tjeskoba, molitava, želja, obećanja, zahvalnosti. Majka milosti i na Trsatu i u Loretu zato je da pretvori kućicu u naselje, a naselje u svijet.